

STORTINGET

Innst. 190 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:47 S (2024–2025)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mimir Kristjánsson og Seher Aydar om å styrke sykkelønnsordningen

6. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til hvordan frilansere og selvstendig næringsdrivende kan gis bedre inntektssikring ved sykdom.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om tiltak som kan begrense omfanget av bestridelser av sykemeldinger fra arbeidsgivere.
- Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å pålegge arbeidsgivere å forskuttere utbetaling av sykepengen.
- Stortinget ber regjeringen utrede omfanget av bestridelser av sykemeldinger, hvilke grupper som rammes av bestridelser, hvilke konsekvenser det fører til for de rammede, og i hvilke bedrifter og bransjer bestridelser hyppigst skjer.
- Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å utvide antall egenmeldingsdager.
- Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å utvide sykkelønnsperioden i enkelte tilfeller, blant annet gjennom innføring av en tidskonto i sykepengeordningen, spesielle regler ved enkelte diagnoser og adgang til forlenget sykepengeperiode dersom sykdommen skyldes unormalt lang ventetid i helsevesenet eller mangel på tilrettelegging fra Nav.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 30. januar 2025 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 14. februar 2025 følger vedlagt. Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det åpnet for skriftlig innspill.

Saksdokumenter er tilgjengelige på saksiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tone E. Berge Hansen, Per Vidar Kjølmoen, Anette Trettebergstuen og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Fremskrittspartiet, Alf Erik Bergstøl Andersen og Dagfinn Henrik Olsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstøl og lederen Freddy André Øvstegård, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, og fra Rødt, Mimir Kristjánsson, viser til Representantforslag 47 S (2024–2025) om å styrke sykkelønnsordningen.

Komiteen viser til at regjeringen siden representantforslaget ble fremmet har inngått en ny intensjonsavtale om et inkluderende arbeidsliv. I avtalen under-

streker partene viktigheten av at eventuelle endringer baseres på brede forlik. Partene er enige om å bruke 2025 og 2026 til en bred kunnskapsinnhenting. Basert på kunnskapen innhentet som følge av denne avtalen vil partene bruke 2027 og 2028 til å diskutere behov for justering og iverksetting av nye tiltak.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at eventuelle endringer i sykelønnsordningen kun bør gjøres i tråd med IA-avtalens prosesser og gjennom brede forlik.

Disse medlemmer understreker videre at det for Arbeiderpartiet og Senterpartiet ikke er aktuelt å gå med på endringer som gjør sykelønnsordningen dårligere for arbeidstakerne.

Komiteens medlemmer fra Høyre ser med stor uro på det voksende sykefraværet i Norge. Det er alvorlig for den som er syk, og for samfunnet. Disse medlemmer viser til at veien fra langtidssykefravær til varig utenforskap fra arbeidslivet er kort.

Disse medlemmer viser videre til at Norge skiller seg ut med et vedvarende høyt sykefravær etter pandemien. De fleste andre europeiske land har derimot hatt nedgang i sykefraværet etter koronapandemien. I Norge er sykefraværet det høyeste på 15 år. Hadde Norge fått sykefraværet ned på svensk nivå, ville det frigjort 40 000 årsverk.

Disse medlemmer viser til at det trengs nye og kraftfulle tiltak for å få ned sykefraværet. Slike tiltak er fraværende i foreliggende representantforslag. Disse medlemmer viser til at Høyre ikke vil kutte i sykepengene folk får utbetalt, men har foreslått en rekke andre tiltak for å få ned sykefraværet.

Disse medlemmer viser til at forskning slår fast at arbeid i mange tilfeller fremmer helse. Disse medlemmer merker seg at det også gjelder for mennesker med diagnoser som ofte fører til uføretrygd, som muskel-/skjelettlidelser, smertetilstander og psykiske helseproblemer. Disse medlemmer mener derfor at gradering bør være hovedregelen når man blir sykmeldt eller mottar andre helserelaterte ytelser, slik at den sykmeldte får brukt restarbeidsevnen sin og samtidig beholder kontakten med arbeidsplassen i sykemeldingsperioden.

Disse medlemmer viser til at det å være 100 pst. sykmeldt over tid er den viktigste årsaken til at folk ikke kommer tilbake i arbeid. Disse medlemmer mener derfor at det bør stilles krav om at legens vurdering av restarbeidsevne og begrunnelse for sykemeldingsgrad alltid skal komme frem av sykemeldingen.

Disse medlemmer viser videre til at det bør settes ned en sykefraværskommisjon for å finne årsakene til det høye sykefraværet og hva som står i veien for å få folk raskere tilbake i jobb. Videre bør det vurderes å endre de økonomiske incentivene fastlegene har for å

skrive ut sykemeldinger, slik at det heller lønner seg for fastleger å følge opp eller unngå sykemeldinger.

Disse medlemmer mener i likhet med både NHO og LO at det også er grunn til å se på kostnadsfordelingen mellom Nav og arbeidsgiver, slik at arbeidsgiver i større grad må tilrettelegge for å få langtidssykmeldte tilbake, mot at staten tar en større del av finansieringen for korttidsfraværet. Disse medlemmer viser til at Sysselsettingsutvalget foreslo at arbeidsgiverperioden reduseres fra 16 til 12 dager mot at arbeidsgiver dekker 10 pst. av sykepengene etter tre måneder.

Disse medlemmer er tilfredse med at partene 12. februar 2025 omsider kom til enighet om en ny IA-avtale. Disse medlemmer er likevel bekymret for at også denne IA-perioden vil få et sykefravær som fortsetter å øke. Disse medlemmer fremhever at det hviler et stort ansvar på partene og regjeringen Støre for å følge opp innholdet.

Disse medlemmer vil videre knytte noen merknader til de enkelte forslagene og viser til sine merknader under.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at sykelønnsordningen er en grunnpilar i velferden. Full lønn under sykdom er en trygghet for at alle uansett inntekt skal kunne hvile til de blir friske, hindre å smitte kolleger og unngå komplikasjoner ved å presse helsen for langt. Disse medlemmer viser til at sykelønnsordningen har ligget fast siden 1978, og at det i perioden frem til i dag har vært variasjoner i sykefraværet. Det er grunn til å være bekymret for at sykefraværet ligger noe høyere etter covid-19-pandemien enn før. Disse medlemmer mener økt medbestemmelse, helt grunnleggende tilrettelegging på arbeidsplassen og økt grunnbemanning særlig i det offentlige er effektive tiltak som vil senke sykefraværet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at sykelønnsordningen er en viktig del av det norske velferdssystemet, og mener derfor at det må legges vekt på balansen mellom arbeidstakeres rettigheter og arbeidsgiveres forpliktelser. Disse medlemmer er opptatt av at ordningen skal være bærekraftig og blant annet ikke påføre næringslivet unødvendige økonomiske byrder.

Komiteens medlem fra Rødt merker seg og er svært glad for den brede støtten representantforslaget har fått fra fagbevegelsen i høringsvarene.

De tte medlemmer er også glad for at statsråden, i sin vurdering av forslagene til komiteen, sier at hun har satt i gang tiltak for å få ned saksbehandlingstiden hos Nav i tilfeller der arbeidsgiver bestrider en sykemelding og Nav som følge av det stopper utbetalingen av sykepenge inntil de har fattet et vedtak i saken. De tte medlemmer er også glad for at statsråden skriver:

«at det kan være behov for bedre datagrunnlag og kunnskap på området. Jeg vil derfor be Arbeids- og velferdsdirektoratet om å utrede muligheten for mer og bedre styringsinformasjon, med sikte på at dette i større grad kan fanges opp i det nye saksbehandlingssystemet for sykepenger.»

Dette medlem er imidlertid skuffet over at statsråden ikke støtter noen av de andre forslagene. Det er særlig skuffende med tanke på at det i Hurdalsplattformen står at de tidligere regjeringspartiene Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil gjøre nettopp det Rødt foreslår i forslag fem, nemlig: «Prøve ut en ordning hvor sykepengeperioden gjøres om til en tidskonto ved gradert sykemelding». En slik ordning er særlig viktig for kreftpasienter og andre med alvorlige og/eller lange sykdomsforløp og for pasienter som bruker opp perioden med full lønn under sykdom i påvente av behandling.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Rødt viser til at en bonde har rett til støtte til avløser i sykdomsperioden, men hvis bonden har jobb utenom gården og dermed får sykepenger basert på dette andre arbeidsforholdet, blir sykdomstilskuddet som skal dekke avløser, redusert tilsvarende. Disse medlemmer viser videre til Jordbruksavtale 2023–2024 pkt. 9.2 Tilskudd til avløsning ved sykdom m.m. og oppslag i Nationen 7. mai 2024. I Jordbruksavtale 2023–2024 kan man lese at:

«Foretakets tilskudd skal settes til det minste beløpet av følgende to alternativer:

1. foretakets maksimale dagsats i samsvar med [driftsomfanget på gården], eller
2. høyeste maksimale dagsats for tilskuddsordningen, fratrukket det den personen som avløses:
 - a. får, eller kan få, i stønader fra Nav ved sykdom, uførhet (skade), svangerskap, fødsel og foreldrepermisjon,
 - b. får i lønn og dagpenger,
 - c. får i alderspensjon, uføretrygd, gjenlevendeytelse, offentlig og privat tjenestepensjon samt avtalefestet pensjon, og
 - d. får i honorar for verv og godtgjøring for tapt arbeidsfortjeneste.»

Et samlet jordbruk mener det er helt urimelig at syke bønder som har jobb utenom gården, får avkortning i støtten til sykdomsavløsning. Behovet for to inntekter er minst like stort for en syk bonde som for en frisk bonde.

Disse medlemmer støtter bøndene i at avkortningen i støtten til sykdomsavløsning er urimelig.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å droppe avkortning av tilskudd til sykdomsavløsning, slik at det beregnede tilskuddet ut fra jordbruksdriften utbetales uavhengig av om bonden får sykepenger,

svangerskapspenger m.m. basert på andre arbeidsforhold utenfor gårdsdriften.»

Nedenfor følger partienes merknader til de enkelte forslagene i representantforslaget:

Forslag 1 i representantforslaget

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til forslag 1 om å begrense omfanget av bestridelser av sykemelding fra arbeidsgivere. Disse medlemmer mener at det er saksbehandlingstiden på slike klager som er problemet, ikke at arbeidsgiver har klageadgang. Det er et viktig prinsipp i forvaltningsretten at klageadgang på vedtak skal være mulig. Disse medlemmer mener regjeringen heller bør sikre en raskere saksbehandling av klager som mottas, både av hensyn til den sykemeldte og av hensyn til arbeidsgiver.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener arbeidsgivers mulighet til å bestride sykemeldinger er en viktig mekanisme i forholdet mellom partene i en arbeidsavtale. Disse medlemmer fastholder at det ville vært urimelig å kreve økonomiske utbetalinger fra arbeidsgiver uten at de har mulighet til å teste hvorvidt vilkårene for dette er oppfylt.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Rødt i forslaget tar opp arbeidsgiveres bestridelser av sykemeldinger. Dette medlem viser til at statsråden skriver følgende til komiteen:

«Jeg har derfor bedt Arbeids- og velferdsdirektoratet om å sette i gang konkrete tiltak for å redusere saksbehandlingstiden i bestridelsessakene. Direktoratet har opplyst om at disse tiltakene vil bidra til å redusere saksbehandlingstiden betydelig i løpet av første kvartal i 2025, men departementet vil følge utviklingen tett også i tiden framover.»

Videre:

«Der bestridelsen er uriktig, vil arbeidstaker få sykepenger fra Arbeids- og velferdsetaten når saken er behandlet. Tiltakene som nå er satt i gang for å redusere saksbehandlingstiden må få virke, og jeg har stor tro på at de vil få effekt. Departementet vil som nevnt følge opp dette videre i styringsdialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet.»

Dette medlem er både enig i at saksbehandlingstiden i bestridelsessaker har vært og er altfor lang, og at det er nødvendig med målrettede tiltak for å redusere denne. Dette medlem legger til grunn at igangsatte tiltak får positiv effekt i så måte. Videre vil dette medlem understreke at Arbeids- og velferdsetaten alltid må arbeide for høyest mulig kvalitet i sin behandling av alle sykepengesøknader og tilhørende klagesaker. I kompliserte saker hvor det er kombina-

sjonsinntekter, fordrer dette nok kvalifiserte fagfolk som har nødvendig tid og støtte til å behandle sakene grundig.

Komiteens medlem fra Rødt viser til sine innledende merknader og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som forbyr arbeidsgivere å bestride sykemeldinger.»

Forslag 2 i representantforslaget

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å pålegge arbeidsgivere å forskuttere utbetaling av sykepenger.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at et pålegg om å forskuttere sykepenge vil være en betydelig økonomisk belastning, særlig for små og mellomstore bedrifter. Dette kan medføre at bedrifter ikke oppskaleres, og at utviklingen stagnerer som følge av økte utgifter ved ansettelse. En slik plikt kan i noen tilfeller også føre til at bedrifter vegrer seg for å ansette personer med helseutfordringer, noe som vil svekke arbeidsinkluderingen.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at årsaken til at dette kravet kommer, er at sykepengene ikke blir utbetalt i riktig tid. Køene vokser. Arbeids- og velferdsetaten må organisere seg, samt bli tilført nødvendige personalressurser, slik at sykepengene kan utbetales uten unødvendig opphold og med høy kvalitet i saksbehandlingen. Dette medlem mener det er helt feil å lovfeste en privat løsning av et offentlig problem.

Dette medlem vil understreke at Arbeids- og velferdsetaten må sikre at digitalisering/automatisering av søknader og tilhørende saksbehandling ikke gir feilutbetalinger. Kompliserte saker som ikke kan automatiseres (kombinasjonsinntekter fra næring og lønn), må behandles av dyktige fagfolk.

Forslag 3 i representantforslaget

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener en egen utredning slik forslagsstillerne tar til orde for, er unødvendig og en gal prioritering av ressurser. Disse medlemmer viser til at det er svært sjeldent at arbeidsgiver bestrider sykemeldinger, sett i forhold til antallet sykemeldinger. For øvrig viser disse medlemmer til begrunnelsen gjengitt til forslag 1.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ønsker ikke en utvikling der arbeidsgivere har som prinsipp å bestride sykemeldinger fra sine arbeidstakere, og støtter derfor forslag 3.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede omfanget av bestridelser av sykemeldinger, hvilke grupper som rammes av bestridelser, hvilke konsekvenser det fører til for de rammede, og i hvilke bedrifter og bransjer bestridelser hyppigst skjer.»

Forslag 4 i representantforslaget

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til forslag 4, hvor forslagsstillerne ønsker å utvide antall egenmeldingsdager. Det er i dag en lovfestet adgang til egenmelding for inntil tre dager om gangen, og inntil fire ganger i løpet av en tolv månedersperiode. I tillegg har arbeidstakere ofte mye videre adgang til egenmeldinger gjennom sin tariffavtale. Disse medlemmer mener en utvidet generell rett til egenmeldinger på ingen måte møter utfordringene vi per nå har med et rekordhøyt sykefravær.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at arbeidsgivere og arbeidstakere kan inngå avtaler om utvidet antall egenmeldingsdager på lokalt nivå. Disse medlemmer mener det er en styrke at slike forhandlinger tas nærmest arbeidsgiver og arbeidstaker, følgelig mener disse medlemmer at det ikke burde vedtas ytterligere nasjonale føringer for dette.

Komiteens medlem fra Senterpartiet ser det ikke som riktig å endre antall egenmeldingsdager uten en nærmere helhetsvurdering av konsekvensene.

Komiteens medlem fra Rødt viser til de innledende merknadene og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å utvide antall egenmeldingsdager.»

Forslag 5 i representantforslaget

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det i Hurdalsplattformen er omtalt forsøk med tidskonto ved gradert sykemelding. En slik ordning kan gjøre at personer som kan stå delvis i jobb, men forblir syke over en lang periode, kan unngå å måtte gå over på arbeidsavklaringspenger etter ett år. Disse medlemmer understreker samtidig viktigheten av at endringer i sykelønnsordningen gjøres i dialog med partene i arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet deler intensjonen i forslag 5 vedrørende etablering av en tidskontoordning. Det vises til at disse medlemmer har foreslått dette tidligere, blant annet i Representantforslag 131 S (2022–2023) om en fleksibel sykepengeordning for kreftpasienter og andre i lengre behandling. Forslagsstillerne har derimot introdusert elementer som kan by på betydelig økning i de byråkratiske prosessene samt gjøre det krevende å følge opp forslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt vil sikre langtidssyke mer fleksibilitet og forutsigbarhet, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en ordning hvor sykepengeperioden for langtidssyke gjøres om til en tidskonto med varighet på inntil to år.»

Disse medlemmer mener at oppsigelsesvernet ved langtidssykdom må opprettholdes også ved benyttelse av en eventuell tidskontoordning.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan man kan sikre at oppsigelsesvernet ved langtidssykdom opprettholdes ved en utvidet sykepengeperiode.»

Videre mener disse medlemmer at god kommunikasjon er avgjørende for god oppfølging av sykemeldte arbeidstakere, også de som måtte ha gradert sykemelding.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre en praksis som styrker dialogen og partssamarbeidet i oppfølgingen av sykemeldte arbeidstakere.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil her vise til Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens Hurdalsplattform, hvor det står at regjeringen vil:

«Prøve ut en ordning hvor sykepengeperioden gjøres om til en tidskonto ved gradert sykemelding.»

Dette medlem vil understreke at forslag om et slikt forsøk må sendes ut på høring.

Forslag 6 i representantforslaget

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det allerede ligger to anmodningsvedtak til oppfølging fra regjeringen med tilsvarende innhold, og at statsråden allerede har informert om at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget i forbindelse med Prop. 1 S for 2026.

Disse medlemmer viser til statsrådets brev med vurdering av forslaget og støtter statsrådets vurderinger. De fleste selvstendig næringsdrivende og frilansere velger denne tilknytningsformen for å få mulighet til høyere inntekt etter skatt og/eller større fleksibilitet. Færre plikter og/eller lavere trygdeavgifter gir samtidig noen færre rettigheter. Selvstendig næringsdrivende og frilansere har i mange sammenhenger også de samme rettighetene, men som arter seg annerledes fordi de ikke har en arbeidsgiver som har ansvar for å dekke ting som for eksempel lønn under sykdom de første 16 dagene.

Samtidig har mange bransjer hatt utfordringer med at noen yrkesaktive feilaktig defineres som selvstendig næringsdrivende, når de egentlig er arbeidstakere. For disse medlemmer er det viktigste målet å få til riktig kategorisering, slik at de som i realiteten utfører arbeid som arbeidstakere, anses som arbeidstakere og får rettighetene som følger av å være arbeidstaker. På denne bakgrunn ble det gjennomført lovendringer fra 1. januar 2024 som presiserte arbeidstakerbegrepet i arbeidsmiljøloven og innførte en regel om at arbeidstakerstatus skal legges til grunn med mindre oppdragsgiver kan bevise noe annet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til hvordan frilansere og selvstendig næringsdrivende kan gis bedre inntektssikring ved sykdom.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til forslag 6 om hvordan frilansere og selvstendig næringsdrivende kan gis bedre inntektssikring ved sykdom. Disse medlemmer viser til Innst. 215 S (2021–2022) om Representantforslag 92 S (2021–2022) fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Guri Melby, Sveinung Rotevatn og Grunde Almeland om å gjøre inntektssikringsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere permanent, der Høyre og Fremskrittspartiet fremmet forslag om å nedsette et utvalg for å gjennomgå og vurdere mulige forbedringer i de sosiale rettighetene for selvstendig næringsdrivende og frilansere med levering senest innen revidert nasjonalbudsjett 2023. Disse medlemmer beklager at forslaget ikke fikk flertall. Et annet forslag uten en bestemt tidsfrist fikk imidlertid flertall:

«Stortinget ber regjeringen utrede om selvstendig næringsdrivende og frilansere skal opparbeide seg sterkere rettigheter til inntektssikring, inkludert forbedring av sykelønnsordningen og sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende.»

Disse medlemmer registrerer at regjeringen ikke har levert noen konkret oppfølging av dette vedtaket, og understreker viktigheten av at dette må være et prioritert arbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at to varianter av forslag 6 har blitt vedtatt ved tidligere anledninger, og at statsråden har varslet oppfølging i forbindelse med Prop. 1 S for 2026. Disse medlemmer står derfor ved de to tidligere vedtakene og ser ikke behov for å vedta dette nok en gang.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at det i Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens Hurdalsplattform var flere handlingspunkter som omhandlet forbedringer av sosiale ordninger for frilansere og selvstendig næringsdrivende. Blant annet står det at regjeringen vil «forbedre sykelønnsordningen, også for selvstendige næringsdrivende» og «utrede og forbedre sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende».

Det har ikke blitt noen forbedringer av sosiale ordninger inkl. økt sykepengegrad etter 16 sykedager for selvstendig næringsdrivende.

Dette medlem støtter derfor forbedringer av sykelønnsordningen for selvstendig næringsdrivende. Dette kan enkelt og ubyråkratisk gjennomføres ved å øke dekningsgraden fra folketrygden etter 16. sykedag.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre en praksis som styrker dialogen og partssamarbeidet i oppfølgingen av sykemeldte arbeidstakere.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til hvordan frilansere og selvstendig næringsdrivende kan gis bedre inntektssikring ved sykdom.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en ordning hvor sykepengeperioden for langtidssyke gjøres om til en tidskonto med varighet på inntil to år.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan man kan sikre at oppsigelsesvernet ved langtidssykdom opprettholdes ved en utvidet sykepengeperiode.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å pålegge arbeidsgivere å forskuttere utbetaling av sykepenger.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utrede omfanget av bestridelser av sykemeldinger, hvilke grupper som rammes av bestridelser, hvilke konsekvenser det fører til for de rammede, og i hvilke bedrifter og bransjer bestridelser hyppigst skjer.

Forslag fra Senterpartiet og Rødt:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å droppe avkortning av tilskudd til sykdomsavløsning, slik at det beregnede tilskuddet ut fra jordbruksdriften utbetales uavhengig av om bonden får sykepenger, svangerskapsenger m.m. basert på andre arbeidsforhold utenfor gårdsdriften.

Forslag fra Rødt:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som forbyr arbeidsgivere å bestride sykemeldinger.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å utvide antall egenmeldingsdager.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet og Høyre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:47 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson og Seher Aydar om å styrke sykkelønsordningen – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 25. mars 2025

Freddy André Øvstegård

leder

Anette Trettebergstuen

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sntrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

25/429-

14. februar 2025

Vurdering av representantforslag 47 S (2024-2025) om å styrke sykelønnsordningen (dok. 8:47 S (2024-2025))

Jeg viser til brev fra Arbeids- og sosialkomiteen 30. januar 2025, hvor det bes om min vurdering av seks forslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánson og Seher Aydar.

Forslagene er omfattende og har ulikt detaljeringsnivå, men alle har som formål å utvide sykelønnsordningen. Noen av forslagene har vært behandlet i Stortinget tidligere.

Sykelønnsordningen sikrer økonomisk trygghet for yrkesaktive ved sykdom. Dagens sykepengeordning er en av grunnpilarene i det norske velferdssamfunnet. Den er også en av de mest generøse og inkluderende sammenliknet med andre land. For regjeringen er det ikke aktuelt å kutte i sykelønningen.

Samtidig er det norske sykefraværet svært høyt, og det er ikke ønskelig å gjennomføre de regelverksutvidelsene som forslagsstillerne legger opp til. Fokuset nå må være på å få ned sykefraværet, og gjennom den nye IA-avtalen 2025–2028 er myndighetene og partene i arbeidslivet enige om nye konkrete tiltak som vil forsterke dette arbeidet de neste fire årene.

Jeg vil nedenfor gi mine vurderinger av de enkelte forslagene.

Forslag 1: Stortinget ber regjeringen fremme forslag om tiltak som kan begrense omfanget av bestridelser av sykemeldinger fra arbeidsgivere.

Selv om det er en vanlig oppfatning at legen er den som sykmelder, er legens sykmelding i en sykepengesak formelt sett en sakkyndig uttalelse til et krav om sykepenger. Det er sikker rett at legens sykmelding kan overprøves av både arbeidsgiver og Arbeids- og velferds-

etaten. I det store flertallet av sykmeldingssaker legger både arbeidsgiver og etaten legeerklæringen til grunn, og utbetaler sykepengene uten innvendinger.

Et arbeidsforhold er en privatrettslig avtale som innebærer at en avtalepart utfører arbeid, mens den andre avtaleparten betaler for innsatsen. Når lovgiver i bestemte situasjoner pålegger arbeidsgiver å betale ut penger uten at arbeidstaker utfører arbeid, vil det være urimelig å stenge for at parten kan stille spørsmål ved om vilkårene for dette er oppfylt.

Bestridelser er et kraftig virkemiddel, og det må brukes med høy grad av omhu av arbeidsgiverne. Men i noen tilfeller vil arbeidsgiver med rimelighet kunne tvile på grunnlaget for en sykmelding. En mulig årsak, og som også har vært behandlet i rettsapparatet, er når gjentatte sykmeldinger kommer i umiddelbar tilknytning til ferie eller på et tidspunkt hvor en arbeidstaker har søkt om ferie, men ikke fått det innvilget. Andre mulige årsaker er at arbeidsgiver mener at arbeidsuførheten ikke skyldes sykdom, men heller arbeidskonflikter, sosiale problemer, oppsigelse, streik eller at den ansatte er uvillig til å gjøre andre tilpassede arbeidsoppgaver osv.

I tillegg er det slik at arbeidsgiver ikke har – og skal heller ikke ha – tilgang til de medisinske opplysningene i en sykmelding. Det kan derfor oppstå tilfeller der arbeidsgiver bestrider en sykmelding, selv om det framstår uriktig for de som har innsikt i helseopplysningene (arbeidstakeren, legen og Arbeids- og velferdsetaten). I slike tilfeller vil en bestridelse følgelig heller ikke tas til følge av Arbeids- og velferdsetaten, og arbeidstakeren vil få utbetalt sykepengene.

Forslagsstillerne skriver at stadig flere arbeidstakere opplever at sykmeldinger blir bestridt, og at det er arbeidsgivere som av prinsipp bestrider alle sykmeldinger. Det siste er en påstand som jeg ikke kan se at er dokumentert. Tilgjengelige tall gir ikke noe nøyaktig svar på utviklingen i antall bestridelser, men det er riktig at tallene kan tyde på at omfanget har økt noe. Det er likevel svært få saker med bestridelser, sett opp mot det store antallet sykmeldingssaker som Arbeids- og velferdsetaten forvalter hvert år. I en telling av bestridelsessaker fra 2021 kom direktoratet til at 80 prosent av de sykmeldte fikk avslag, dvs. at det i de aller fleste tilfellene var grunnlag for å bestride. Det er ikke informasjon om hvor stor andel av de sakene som ble overprøvd som skyldes at arbeidsgiver ikke hadde tilgang til helseopplysninger.

Selv om bestridelsessakene er få, er hver sak av stor betydning for dem det gjelder, siden det dreier seg om inntektssikring. Det er derfor viktig at de behandles raskt. Jeg er klar over at det har vært for lang saksbehandlingstid i disse sakene i Arbeids- og velferdsetaten. Jeg har derfor bedt Arbeids- og velferdsdirektoratet om å sette i gang konkrete tiltak for å redusere saksbehandlingstiden i bestridelsessakene. Direktoratet har opplyst om at disse tiltakene vil bidra til å redusere saksbehandlingstiden betydelig i løpet av første kvartal i 2025, men departementet vil følge utviklingen tett også i tiden framover.

Jeg vil også nevne at Arbeids- og velferdsetaten har gode hastesaksrutiner for personer som blir stående uten livsopphold. Når etaten mottar en henvendelse fra for eksempel et Nav-kontor om at en bruker står i fare for å bli stående uten penger til livsopphold, blir saken prioritert umiddelbart. Dette gjelder også i saker om bestridelser og uavhengig av hvor gammel saken er.

Jeg ser det ikke som hensiktsmessig å foreslå tiltak, herunder ev. lovreguleringer, som begrenser arbeidsgivers rett til å bestride sykmeldinger. Der bestridelsen er riktig, er det et viktig virkemiddel for arbeidsgivere. Der bestridelsen er uriktig, vil arbeidstaker få sykepenger fra Arbeids- og velferdsetaten når saken er behandlet. Tiltakene som nå er satt i gang for å redusere saksbehandlingstiden må få virke, og jeg har stor tro på at de vil få effekt. Departementet vil som nevnt følge opp dette videre i styringsdialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Forslag 2: Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å pålegge arbeidsgivere å forskuttere utbetaling av sykepenger.

Forslagsstillerne mener en plikt til forskuttering vil sikre alle arbeidstakere lønn under sykdom. I dag er det slik at arbeidsgiver som hovedregel betaler sykepenger de første 16 dagene. Det finnes unntak fra dette, hvor det er etaten som betaler også i denne perioden. Etter arbeidsgiverperioden er det i utgangspunktet Arbeids- og velferdsetaten som utbetaler sykepenger, men enkelte arbeidsgivere forskutterer utbetalingen av sykepengene, vanligvis som følge av tariffavtaler. I slike tilfeller får arbeidsgiver refusjon fra trygden.

Etaten har systemløsninger som innebærer at det store flertallet av sykepengesaker behandles raskt. I etatens nye saksbehandlingsløsning blir en stor andel av alle søknader om sykepenger fra arbeidstakere nå automatisk behandlet. Saksbehandlingstiden som er oppgitt på nav.no er basert på den tiden etaten forventer at det tar å behandle en sak manuelt i nærmeste fremtid. Det er ikke det samme som saksbehandlingstiden på alle søknader. I tilfeller der saksbehandlingen kan gjøres helautomatisk, vil svært mange få svar på søknaden samme dag som de søker.

Et system med pliktig forskuttering vil kunne ha store konsekvenser for enkelte arbeidsgivere dersom virksomheten også har utgifter til vikar eller økt bruk av overtid for å få gjort det den skal mens en eller flere ansatte har sykefravær. Spesielt for små virksomheter kan en plikt til å forskuttere sykepengene føre til vesentlige økonomiske belastninger, selv om pengene vil bli refundert fra etaten på et senere tidspunkt..

Ved en slik plikt til forskuttering vil det være arbeidsgiver som tar all risiko knyttet til om arbeidstakeren faktisk får innvilget sykepenger fra trygden, og størrelsen på beløpet. Siden beregningsreglene er kompliserte, kan arbeidsgiver risikere å ha betalt for mye eller for lite, og så senere måtte rette opp dette når refusjonen fra trygden kommer. Dersom det er betalt for mye, må arbeidsgiver kreve dette tilbakebetalt fra arbeidstaker.

Jeg mener at en generell plikt for arbeidsgivere å forskuttere sykepenger, vil pålegge alle arbeidsgivere, særlig små bedrifter, for stor risiko og økonomisk belastning til å kunne forsvare fordelene for arbeidstakere.

Jeg mener også det er viktig å få frem at partene i arbeidslivet gjennom tariffavtaler har muligheter til å avtale seg frem til at forskuttering kan gjøres. Slike avtaler er utstrakt i arbeidslivet. Jeg mener derfor at dagens regelverk fungerer på en god måte.

Forslag 3: Stortinget ber regjeringen utrede omfanget av bestridelser av sykemeldinger, hvilke grupper som rammes av bestridelser, hvilke konsekvenser det fører til for de rammede, og i hvilke bedrifter og bransjer bestridelser hyppigst skjer.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har som nevnt ikke tilgjengelig statistikk på bestridelsesområdet nå. Det skyldes at det eldre saksbehandlingssystemet, Infotrygd, ikke er tilrettelagt for å hente ut slik statistikk.

Det nærmeste vi kommer er tall for innsendte inntektsmeldinger der arbeidsgiver har registrert at de tviler på om den sykmeldte er arbeidsufør. Det er ikke gitt at det gir én til én bilde mellom registrerte tvil-saker og bestridelsessaker, men det gir en god indikasjon på situasjonen. Disse tallene kan som nevnt tyde på at omfanget av bestridelser har økt noe. Det er likevel svært få saker med bestridelser, sett opp mot det store antallet sykmeldingssaker som Arbeids- og velferdsetaten forvalter hvert år.

Det finnes dermed ikke informasjon om konsekvenser bestridelsene fører til for de som er utsatt for dette. Men som nevnt foretok direktoratet en telling av bestridelsessaker i 2021, og de kom til at 80 prosent av de sykmeldte fikk avslag. Det betyr altså at det i de aller fleste tilfellene var grunnlag for å bestride.

Jeg ser at det kan være behov for bedre datagrunnlag og kunnskap på området. Jeg vil derfor be Arbeids- og velferdsdirektoratet om å utrede muligheten for mer og bedre styringsinformasjon, med sikte på at dette i større grad kan fanges opp i det nye saksbehandlingssystemet for sykepenger.

Forslag 4: Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å utvide antall egenmeldingsdager.

Som forslagstillerne viser til i representantforslaget, har arbeidstaker i dag lovfestet rett til å benytte egenmelding i opptil tre kalenderdager om gangen, inntil fire ganger pr. år. Arbeidsgiver har likevel adgang til å gi arbeidstaker rett til å benytte egenmelding i hele arbeidsgiverperioden. I 2019 ble det også innført en bestemmelse i folketrygdloven som pålegger arbeidsgiver en plikt til å drøfte om det skal gis utvidet rett til å bruke egenmelding. Fram til 2018 hadde arbeidstakere i virksomheter som hadde inngått IA-samarbeidsavtale, adgang til å benytte utvidet egenmeldingsrett i inntil åtte dager pr. gang, og inntil 24 dager pr. kalenderår. Mange arbeidstakere har fortsatt slik utvidet egenmeldingsrett, gjennom lokale avtaler på den enkelte arbeidsplass.

Proba samfunnsanalyse har på oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet gjennomført en kartlegging av bruken av den utvidede egenmeldingsretten i regelverket i dag. Kartleggingen viser at halvparten av virksomhetene, som omfatter om lag to tredjedeler av arbeidstakerne, har gitt rett til bruk av egenmelding utover tre dager. Rapporten peker også på at flere ikke er kjent med at de har en utvidet egenmeldingsrett, og at det er få som benytter egenmelding utover tre dager.

Jeg mener at Probas kartlegging viser at det er et potensial for økt bruk av egenmelding innenfor dagens regelverk, både når det gjelder andelen virksomheter og antallet dager. Samtidig peker rapporten på at virksomheter med utvidet egenmeldingsrett har høyere sykefravær enn andre virksomheter. Dette gjelder også når de kontrollerer for en rekke bakgrunnsegenskaper som kjønn, alder, utdanning osv. Det tilsier at dagens regelverk som gir arbeidsgiver fleksibilitet til å vurdere lokalt på den enkelte arbeidsplass hvorvidt ordningen passer, er god.

I forbindelse med oppfølgingen av Probas rapport vil jeg vurdere behovet for å iverksette ev. tiltak for å gjøre adgangen som ligger i regelverket til å gi utvidet egenmeldingsrett mer kjent både for arbeidsgivere, arbeidstakere og sykmeldere. Jeg har imidlertid ingen planer om å på nåværende tidspunkt foreslå å utvide antall lovbestemte egenmeldingsdager. Jeg viser samtidig til at vi i den nye IA-avtalen er enige om å hente inn ny kunnskap om hva som kan forklare utviklingen i sykefraværet, og i lys av dette vurdere hva som kan være eventuelle nye tiltak som kan bidra til redusert sykefravær. Dersom en slik kunnskapsinnhenting tilsier at det er hensiktsmessig å øke antallet lovpålagte egenmeldingsdager, vil jeg selvsagt se på dette spørsmålet på nytt.

Forslag 5: Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å utvide sykelønnsperioden i enkelte tilfeller, blant annet gjennom innføring av en tidskonto i sykepengeordningen, spesielle regler ved enkelte diagnoser og adgang til forlenget sykepengeperiode dersom sykdommen skyldes unormalt lang ventetid i helsevesenet eller mangel på tilrettelegging fra Nav.

Forsøk med tidskonto ved gradert sykmelding er omtalt i Hurdalsplattformen. En slik tidskontoordning vil gi lengre rett til sykepenger kun i tilfeller der den sykmeldte jobber gradert, altså til de som klarer å være noe i jobb. For denne gruppen kan en slik ordning gjøre at man ikke trenger å gå over på arbeidsavklaringspenger etter ett år som sykemeldt. Samtidig vil den ikke gi lengre sykepengerett til de som er så syke at de ikke klarer å jobbe noe, eller de som jobber et sted der det ikke er mulig å jobbe med gradert sykmelding. Det vil kunne oppleves som urimelig. En tidskontoordning vil gjøre regelverket mer komplisert, og innebære en utvidelse av sykepengeordningen og øke utgiftene til sykepenger på statsbudsjettet betydelig. Det er bakgrunnen for at regjeringen også tidligere har påpekt at en slik ordning derfor må utredes nøye, og der behovet må veies mot andre hensyn.. Denne utredningen er ennå ikke slutført.

Jeg vil samtidig peke på at vi har et godt sikkerhetsnett også etter at man har brukt opp sykepenge rettighetene, gjennom arbeidsavklaringspenger eller eventuelt uføretrygd.

Forslaget om forlenget sykepenge rett ved noen nærmere bestemte diagnoser krever at det lages lister over hvilke diagnoser som skal gi særlige rettigheter. Det vil skape krevende grensedragninger. Grensene vil nesten alltid oppleves som urimelige av de som faller utenom, men som opplever å være like syke. Det kan også skape en opplevelse av at enkelte diagnoser er mer «verdige» enn andre, ved at de gir rett til lengre periode med full kompensasjon. Det vil være stadige diskusjoner om hvilke diagnoser som skal inn på og ut av listen, avhengig av endringer i medisinsk kunnskap og behandlingsmetoder. Det er også fare for at det blir en medikaliseringkamp hos brukerne for å få en diagnose som omfattes av en slik ordning. I tillegg kommer at personer med samme diagnose kan ha ulikheter i funksjonsnivå, arbeidsevne, sykdomsbilde og prognose. Diagnoselister knyttet til andre trygdeordninger har blitt opphevet de senere årene, da erfaringen er at disse er lite treffsikre og raskt blir utdaterte.

Forslaget om forlenget sykepengeperiode dersom sykdommen skyldes unormalt lang ventetid i helsevesenet eller mangel på tilrettelegging fra Arbeids- og velferdsetaten vil kreve at man til enhver tid, for enhver sykdom eller skade, bestemmer hva som er «unormalt lang ventetid» i helsetjenestene. Det vil også kreve at det er enighet om hvilken tilrettelegging Arbeids- og velferdsetaten skal tilby.

Det er store variasjoner i ventetidene i helsetjenestene, avhengig av typen behandling og hvilket sykehus man vil behandles på. Noen ganger kan også forutsetninger hos pasienten og forhold ved pasienten ha betydning for ventetiden. Det er heller ikke entydig hva som menes med «ventetid» i denne sammenhengen, hva som skal starte den og hvordan den avbrytes.

Ved sykefravær er det først og fremst arbeidsgiver som skal tilrettelegge for at den sykmeldte skal kunne beholde eller få passende arbeid i virksomheten. Den sykmeldte selv skal være i arbeidstrettet aktivitet og medvirke til kontakt med arbeidsplassen med sikte på å komme tilbake så snart helsesituasjonen tillater det. Tilrettelegging fra Arbeids- og velferdsetaten er primært relevant når det er sannsynlig at den sykmeldte ikke kan gå tilbake til sin arbeidsplass, men trenger bistand rettet mot annen type arbeid. Et regelverk som gir økonomiske rettigheter knyttet til mangel på tilrettelegging fra Arbeids- og velferdsetaten, vil måtte avgrenses mot alt som er arbeidsgivers eller arbeidstakers ansvar. Det vil også være nødvendig å avgrense i hvilke tilfeller en slik forlenget sykepengeperiode skal gis. Siden dette handler om samarbeid, vil slike avgrensninger være svært krevende. .

Jeg mener det er lite hensiktsmessig å knytte trygderettigheter til så vage og skjønnsmessige kriterier som forslagsstillerne her gjør.

Forslag 6: Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til hvordan frilansere og selvstendig næringsdrivende kan gis bedre inntektssikring ved sykdom.

Forslagsstillerne gjentar med dette forslaget, det som er innholdet i anmodningsvedtak 456, vedtatt av Stortinget 31. mars 2022 og anmodningsvedtak 56, vedtatt av Stortinget 30. november 2023. I Prop. 1 S (2024-2025) har jeg informert om følgende om oppfølging av disse to anmodningsvedtakene:

«Regjeringa arbeider med å vurdere utvalde problemstillingar knytt til sjølvstendig næringsdrivande og frilansarar sine sosiale rettigheter. Sjå nærmare omtale av det planlagde oppfølgingsarbeidet i del II, punkt 6.6.2 Sosiale ordningar for sjølvstendig næringsdrivande og frilansarar. Sjå også omtale av oppmodningsvedtak 456 (2021–2022). Regjeringa vil komme tilbake til Stortinget i samanheng med Prop. 1 S for 2026.»

Det viktig for meg å understreke at regjeringen er opptatt av at de som arbeider som selvstendig næringsdrivende eller frilansere, skal ha gode rettigheter. Jeg mener samtidig at de sosiale ordningene for selvstendig næringsdrivende og frilansere samlet sett er gode. Det må herunder tas med i betraktning at de fleste selvstendig næringsdrivende og frilansere velger disse tilknytningsformene for å få mulighet til høyere inntekt etter skatt og/eller større fleksibilitet. Færre plikter og/eller lavere trygdeavgifter gir også noe færre rettigheter. Selvstendig næringsdrivende og frilansere har imidlertid likevel allerede mange av de samme rettighetene til inntektssikring som arbeidstakere, som rett til sykepenger i inntil ett år. Samtidig er det enkelte forskjeller, som også må ses i sammenheng med at arbeidstakere og frilansere betaler mer i samlede avgifter til folketrygden enn selvstendig næringsdrivende, som betaler lavere trygdeavgift og ingen arbeidsgiveravgift. Frilansere og selvstendig næringsdrivende dekker selv en venteperiode som tilsvarer arbeidsgiverperioden for arbeidstaker, siden disse gruppene er å anse som sine egne arbeidsgivere. I tillegg er ordningene utformet med hensyn til at næringsvirksomhet og frilansoppdrag ofte innebærer større grad av fleksibilitet og mulighet til å tilpasse egen arbeidstid, slik at det å bli syk en periode ikke nødvendigvis vil trenge å gå ut over arbeidet eller medføre tapt inntekt. Jeg vil komme tilbake til Stortinget i forbindelse med Prop. 1 S for 2026.

Mange bransjer har problemer med at noen yrkesaktive feilaktig blir kategorisert som selvstendige næringsdrivende når de egentlig er å betrakte som arbeidstakere. Heller enn å etablere nye velferdsordninger til selvstendig næringsdrivende og frilansere, mener regjeringen at det har vært viktig å få til riktig kategorisering av selvstendige og frilansere som utfører arbeid som om de er arbeidstakere. Fra 1. januar 2024 ble derfor arbeidstakerbegrepet i arbeidsmiljøloven presisert, og det ble innført en regel om at arbeidstakerstatus skal legges til grunn med mindre oppdragsgiver kan bevise noe annet. Dette gjør det lettere for folk i gråsoner å få avklart sin rettsstilling. Og etter regjeringens vurdering er det heller ikke ønskelig å innføre ordninger for disse gruppene som gjør det samlet sett økonomisk sett mer gunstig å være selvstendig næringsdrivende enn å være arbeidstaker.

Med hilsen

Tonje Brenna

Tonje Brenna

